

Εργασία Αγωγής Υγείας 2016-2017

Μαθητές:
Λιάκου Κατερίνα
Στεφανόπουλος Ανδρέας
Χρυσοφίλης Βασίλης
Γκοτσόπουλος Άγγελος
Τακόπουλος Κώστας
Κατσαρός Κωστής

Θέμα:

Το Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου και το Ασκληπιείο:
Εδώ η ιατρική συναντά τη δραματική τέχνη

Το αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου

Το **αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου** βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο του ιερού που ήταν αφιερωμένο στο θεραπευτή θεό της αρχαιότητας, τον Ασκληπιό, στο Ασκληπιείο Επιδαύρου. Είναι χτισμένο στη δυτική πλαγιά του Κυινόρτιου όρους. Βρίσκεται κοντά στο σημερινό Λυγουριότης Αργολίδας και ανήκει στον Δήμο Επιδαύρου. Θεωρείται το τελειότερο αρχαίο ελληνικό θέατρο από άποψη ακουστικής και αισθητικής. Την Επίδαυρο ξακουστή σ' όλη την Ελλάδα την έκανε το Ασκληπιείο της, ένα από τα σπουδαιότερα της αρχαιότητας, με το ιερό του Ασκληπιού που απέχει 15 περίπου χλμ. από την πόλη. Στους ίδιους περίπου χώρους λάτρευαν και τον Απόλλωνα, υπήρχε όμως προς πμή του ιδιαίτερο ιερό λίγο πιο ψηλά από το αρχαίο θέατρο. Από τα τέλη του ε' αιώνα και αρχές του δ', ο Ασκληπιός γίνεται ο πραγματικός κύριος της πόλης.

Το Ασκληπιείο

Το Ασκληπιείο της Επιδαύρου έγινε το πιο φημισμένο από όλα τα Ασκληπιεία της αρχαίας Ελλάδας, εξαιτίας των πολλών και σοβαρών περιπτώσεων που γιατρεύτηκαν εκεί. Σ' αυτό έφταναν από όλη την Ελλάδα, αλλά και από τη λεκάνη της Μεσογείου άρρωστοι, ικέτες της θείας ευσπλαχνίας.

Η έκτασή του ήταν πολύ μεγάλη και διάθετε ξενώνες, γυμναστήριο, στάδιο και το περίφημο, για την ακουστική του, Θέατρο, για την ψυχαγωγία των ανθρώπων.

Μεγάλη σημασία στη θεραπεία των ασθενών φαίνεται ότι είχε και το θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον, όπου ήταν χτισμένο. Η ηρεμία της φύσης, οι απαλές και καθαρές γραμμές των γύρω βουνών, η πλούσια βλάστηση και οι άφθονες πηγές του ασκούσαν, ιδιαίτερα στους ασθενείς από ψυχικές ασθένειες, φοβερή επίδραση με συνέπεια τη βελτίωση της υγείας μαζί με τη βοήθεια των ιερέων τους.

Ο Ασκληπιός

Ο μύθος για τη γέννηση του Ασκληπιού στην Επίδαυρο οφείλεται στον Ησίοδο. Πριν από αυτόν, πιστευόταν ότι ο Ασκληπιός ήταν γιος του Απόλλωνα και της Θεσσαλής Κορωνίδας, από την οποία ο Ερμής πήρε τον Ασκληπιό έμβρυο, ενώ αυτή επρόκειτο να καεί. Η προσπάθεια που έγινε να παρουσιαστεί ο Ασκληπιός σαν γεννημένος στην Επίδαυρο, τοποθέτησε τη γέννησή του σαν τον καρπό του ζευγαρώματος του Απόλλωνα με την Αρσινόη, κόρη του βασιλιά των Μεσσηνίων. Στην Επίδαυρο η δεύτερη αυτή εκδοχή απόκτησε πανελλήνια ακτινοβολία, εξαιτίας της φήμης του ιερού.

Ο Ασκληπιός λατρευόταν στην αρχή ως ήρωας και όχι ως θεός και η λατρεία του είχε πολλά ηρωικά στοιχεία. Αυτό αποδεικνύεται από τα παλιότερα ερείπια, όπου δεσπόζει ο λαβύρινθος, ένα υπόγειο κτίσμα, στο κέντρο του οποίου για να φτάσεις, είσαι υποχρεωμένος να περάσεις από όλους τους διαδρόμους του. Ο λαβύρινθος χρησιμοποιούνταν για τις θυσίες που γίνονταν στον θεό. Αλλά ακριβώς από την κατασκευή του, συμπεραίνουμε ότι οι θυσίες αυτές ήταν μυστικές, όμοιες μ' αυτές που γίνονταν για τους νεκρούς. Άρα ο Ασκληπιός ήταν στη συνείδηση των ανθρώπων θνητός στην αρχή και όχι θεός.

Τη λατρεία του την συνοδεύει πάντα ο ιερός όφις. Το ηρωικό στοιχείο που χαρακτήριζε τη λατρεία του Ασκληπιού, με την πάροδο του χρόνου, μετατρέπεται σε θρησκεία προς τιμή

του και η Επίδαυρος γεμίζει, στις αρχές του Δ' αιώνα, με μεγαλοπρεπή μνημεία. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζει και ο μεγαλοπρεπής ναός μέσα στον οποίο φυλάγεται το χρυσελεφάντινο άγαλμα του θεού πια Ασκληπιού.

Αν κάποτε επισκεφτούμε την Επίδαυρο ή την Κω κι αφήσουμε τη φαντασία μας να πάει πίσω στο χρόνο, θα μπορέσουμε ίσως να σχηματίσουμε, με τη βοήθεια των ερειπίων που σώζονται, μια αμυδρή εικόνα για το τι ήταν τα Ασκληπιεία, τόποι λατρείας και θεραπευτικά κέντρα στην αρχαία Ελλάδα: γιγαντιαία μαρμάρινα οικοδομήματα, με στοές και περιστύλια κι ευρύχωρες αυλές, στο κέντρο άλλων μικρότερων κτιρίων με την ίδια κομψή αρχιτεκτονική, προορισμένων για πολυποίκιλους σκοπούς. Και γύρω απ' όλα ένα καταπληκτικό, πυκνοφυτεμένο, καταπράσινο δάσος, που ανάμεσα στο θρόισμα των φύλλων του ξεχώριζε τα κελάρυσμα του νερού που έτρεχε απ' την απαραίτητη πηγή, περιτριγυρισμένη κι εκείνη από μαρμάρινες κατασκευές.

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΥ

Αν αρχίσουμε από την κτιριακή άποψη, θα πρέπει να δηλώσουμε από την αρχή ότι το Ασκληπιείου δεν είναι ένα απλό οικοδόμημα, αλλά συγκρότημα κτιρίων με επίκεντρο το ναό του Ασκληπιού. Τα μνημειώδη ερείπια, που σώζονται μέχρι τις ημέρες μας και πρώτα απ' όλα εκείνα της Επιδαύρου, μαρτυρούν την ύπαρξη πολύπλοκων κατασκευών, που στο σύνολό τους θυμίζουν την οργάνωση ενός νοσοκομείου. Ξεκινώντας από το ναό, που δίνει και τ' όνομά του στο όλο συγκρότημα, θα βρούμε λιγότερα κοινά σημεία με οποιοδήποτε

άλλο ναό και περισσότερα ιδιόμορφα, χαρακτηριστικά του Ασκληπιείου και μόνο. Βέβαια υπάρχει το **περιστύλιο** και ο **βωμός** με το συμβολικό φίδι. Υπάρχει όμως και ένα ιδιαίτερο τμήμα του κυρίως ναού, που τον κάνει να ξεχωρίζει από κάθε άλλον. Είναι η ύπαρξη ενός ειδικού οικοδομήματος, που ο ρόλος του σχετιζόταν με την προπαρασκευή των ασθενών να δεχθούν την επίσκεψη του θεραπευτή θεού. Για να φτάσει κανείς στο **μαρμάρινο θάλαμο**, στο κέντρο του οικοδομήματος, ακολουθούσε έναν λαβυρινθοειδή διάδρομο που οδηγούσε 2-3 φορές γύρω απ' τον κεντρικό θάλαμο όπου, όπως πιστεύεται, γίνονταν τελετές μυστικιστικού χαρακτήρα. Υποστηρίζεται απ' αυτό, ότι ο Ασκληπιός, που στον Όμηρο παρουσιάζεται σαν ένας θνητός, σύντομα σχετίστηκε με τις θεότητες των υποχθονίων.

Σε στενή συνάφεια με το ναό βρίσκονταν οι **χώροι διαμονής** των ιερέων – θεραπευτών και του προσωπικού που απασχολούσαν στις θεραπείες. Στα πλάγια του ναού βρισκόταν το **εγκοιμητήριο**, χώρος προορισμένος για τη παραμονή των ασθενών. Κοντά στα κτίρια αυτά υπήρχαν **ξενώνες** για τους επισκέπτες, **στοές** για τον περίπατο, **γυμναστήρια**, **παλαίστρες** και **λουτρά** και τέλος το **θέατρο**, που δεν είναι ξένο προς την ψυχαγωγία των ασθενών.

Η Επίδαυρος στο παρόν και στο μέλλον

Ο Γαληνός, ο περίφημος γιατρός του 2ου αιώνα μ.Χ., έλεγε ότι οι ασθενείς πρέπει να παρακολουθούν παραστάσεις. «Η δραματοθεραπεία που ξεκίνησε ως επιστήμη περίπου το 1960, υπήρχε ήδη στην αρχαιότητα». Ακούει κανείς τον καθηγητή Βασίλη Λαμπρινουδάκη να αναπτύσσει το όραμά του για την Επίδαυρο και φέρνει στον νου έναν νέο προορισμό, κέντρο ενός νέου διεθνούς δικτύου ιατρικού και ιαματικού τουρισμού, ενός αρχαιολογικού υπερτόπου στο οποίο θα συγκλίνουν φοιτητές ιατρικής από όλον τον κόσμο, επιστήμονες για συνέδρια, βοτανολόγοι για τα αρχαία φυτά και επισκέπτες που θα ακολουθούν τα μονοπάτια της εξέλιξης από τη μαγική ιατρική ως την ιατρική ως επιστήμη στους πρώτους αιώνες μετά Χριστόν.

«Μέχρι τώρα η Επίδαυρος είναι γνωστή ως θέατρο», λέει ο κ. Β. Λαμπρινουδάκης. «Αναφερόμαστε στη Μικρή Επίδαυρο και τη Μεγάλη Επίδαυρο, που σημαίνει το θέατρο το μικρό και το θέατρο το μεγάλο. Όλα τα άλλα έχουν σβηστεί, ενώ στην πραγματικότητα η σημασία αυτού του χώρου είναι ότι εκεί γεννήθηκε η ιατρική επιστήμη. Εκεί ξεκίνησε η μαγική ιατρική, η οποία μετά από σχεδόν 2.500 χρόνια, κατέληξε να είναι η ιατρική, η πρακτική και η επιστημονική».

Είναι εντυπωσιακό πόσο λίγα γνωρίζει το γενικό κοινό για τη σημασία της Επιδαύρου ως ιατρικού κέντρου της αρχαιότητας για ολόκληρη τη Μεσόγειο, αφού είχαν ιδρυθεί περί τα 200 Ασκληπιεία από την Ισπανία ως την Κυρήνη και τη Μικρά Ασία. Σας θυμίζω το Ασκληπιείο της Περγάμου, ένα από τα σημαντικότερα στην ιστορία της Ιατρικής (εκεί δίδαξε ο Γαληνός), το οποίο ιδρύθηκε από το Ασκληπιείο της Επιδαύρου. Και το Ασκληπιείο της Αθήνας, για το οποίο ο Σοφοκλής μάλιστα είχε γράψει τον λατρευτικό ύμνο». Ιδιαίτερης σημασίας είναι και το Ασκληπιείο της Ρώμης, που ιδρύθηκε και αυτό ως παράρτημα της Επιδαύρου (στο νησάκι του Τίβερη όπου ιδρύθηκε λειτουργεί ως σήμερα νοσοκομείο).

Η σκέψη είναι η δημιουργία ενός διεθνούς δικτύου, με τη βοήθεια της Ιατρικής Σχολής, το οποίο θα τροφοδοτεί ενέργειες που θα γίνονται στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου, όπως η δημιουργία συνεδρίων που θα έχουν σχέση με την ιατρική, όπως και εκδηλώσεων που θα έχουν σχέση και με το θέατρο. «Το θέατρο δεν το ξεχνάμε», λέει ο κ. Βασίλης Λαμπρινουδάκης. «Ήταν μία πολύ σημαντική παράμετρος της λατρείας και της θεραπείας. Ο Σωρανός (2ος αι. μ.Χ.) έλεγε ότι όσοι έπασχαν από νεύρωση έπρεπε να παρακολουθούν τραγωδίες και όσοι έπασχαν από μελαγχολία να παρακολουθούν κωμωδίες. Και ο Γαληνός (2ος αι. μ.Χ.) απέδιδε στον Ασκληπιό την οδηγία ότι όσοι είχαν

ψυχικές διαταραχές έπρεπε να παρακολουθούν ευχάριστα θεάματα και μουσικές εκδηλώσεις».

Έχει ενδιαφέρον ότι θα οργανωθεί εξ αρχής ο αρχαιολογικός χώρος με άξονα το ιερό και το μουσείο θα αποκτήσει άλλον χαρακτήρα. «Η υφιστάμενη είσοδος στον αρχαιολογικό χώρο είναι λάθος», λέει ο κ. Β. Λαμπρινουδάκης. «Μπαίνει κανείς για το θέατρο και πηγαίνει στο ιερό αν το θέλει και εφόσον οι ξεναγοί τον οδηγήσουν προς τα εκεί».

Το πρώτο που θα βλέπει ο επισκέπτης είναι οι προετοιμασίες που έκαναν οι αρχαίοι στον επισκέπτη. Ιδιαίτερη θέση έχει το νερό. «Δεν είναι μόνο η κάθαρση. Είναι και η επαφή που έχει κανείς με το βασικό στοιχείο της ζωής. Μας τρέφει, μας συντηρεί και συγχρόνως μας καθαρίζει. Ένα άγαλμα-κρήνη, του 3ου αι. π.Χ., υπήρχε μπροστά στον ναό του Ασκληπιού. Το νερό έμπαινε από την τρυπημένη βάση, ανέβαινε στο χάλκινο άγαλμα, έβγαινε από τη φιάλη που κρατούσε στο χέρι, έπεφτε στη λεκάνη από κάτω και με το καναλάκι από κάτω πήγαινε σε ένα λουτρό που ήταν δίπλα στο Άβατον. Αυτό λεγόταν Λουτρόν Ασκληπιού. Επομένως αυτός που λουζόταν για να μπει στο Άβατον, λουζόταν μέσα στην ουσία του Θεού. Στο Άβατον γινόταν η λειτουργία της εγκοίμησης».

Ο κ. Β. Λαμπρινουδάκης επισημαίνει μία σημαντική αποκάλυψη: «Το υπόγειο της Θόλου (που τώρα αναστηλώνεται) ήταν ένα είδος κενοταφίου του Ασκληπιού. Το υπόγειο αυτό έχει την οροφή του ακριβώς στο ίδιο επίπεδο με την οροφή του υπογείου του Αβάτου στο οποίο κοιμώντο οι ασθενείς».

Σημαντικές θα είναι και οι μεταβολές στον χαρακτήρα του μουσείου. «Γίνεται μία μελέτη για τη νέα αυτή έκθεση», εξηγεί ο κ. Β. Λαμπρινουδάκης. «Το παλιό μουσείο θα συνεχίσει να υπάρχει αλλά θα υπάρχει μόνο για την αρχιτεκτονική. Θα βλέπει κανείς και τον πρώτο μαγικό τρόπο απόκτησης υγείας, ο οποίος ήταν τα τελετουργικά δείπνα: έκαναν τη θυσία, την έκοβαν κομμάτια, καλούσαν τον Θεό να παραστεί, του έδιναν ένα κομμάτι (που έπαιρναν μετά οι ιερείς) και υποτίθεται ότι έτσι δυνάμωναν και αυτοί όπως και ο Θεός. Ήταν τα Θεοξένια, δηλαδή ο ξενισμός, η φιλοξενία του Θεού».

Από τις πρώτες επιγραφές πληροφορούμαστε ότι είναι όλα θαύματα, ενώ στον 2ο αιώνα μ.Χ. είναι μια κανονική συνταγή. Στον 3ο αιώνα μ.Χ., πλέον, θεραπεύεται ακόμη και ο καρκίνος. Στα τάματα της εποχής φαίνονται οι εντυπωσιακές ανατομικές γνώσεις. Ένα κρανίο από το Ναύπλιο, μυκηναϊκής εποχής, εμφανίζει χρυσή οδοντοστοιχία και ένα κρανίο από τη Χίο φέρει ίχνη τρυπανισμού.

Τα φυτά

Ο κ. Β. Λαμπρινουδάκης μας θυμίζει ότι «η ανάδειξη της βιοποικιλότητας της περιοχής είναι πολύ σημαντική. «Σας θυμίζω τον “Κολοσσό του Μαρουσιού” του Μίλερ, που γράφτηκε γύρω στο 1940, που περιγράφει το τοπίο της Επιδαύρου, και πόση ειρήνη βρίσκει η ψυχή του ανθρώπου σε αυτό. Ο δήμος της Επιδαύρου μας δίνει έναν ωραίο χώρο, όπου θα δημιουργηθεί ένας κήπος με τα φυτά της περιοχής, ώστε ο επισκέπτης να προετοιμάζεται ψυχικά γι' αυτό που θα ακολουθήσει».

Πηγές

- 1) <https://el.wikipedia.org/wiki/Επίδαυρος>
- 2) www.diazoma.gr
- 3) [www.pronews.gr/portal/.../Τα ασκληπιεία και η ιερή ιατρική στην Αρχαία Ελλάδα](http://www.pronews.gr/portal/.../Τα_ασκληπιεία_και_η_ιερή_ιατρική_στην_Αρχαία_Ελλάδα)
- 4) www.kathimerini.gr, Η Επίδαυρος της ιατρικής και της επιστήμης